

Archeologienota Waregem Stijn Streuvelsstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

1-2-2021

Titel: Archeologienota Waregem Stijn Streuvelsstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020K184

Intern projectnummer: 2020.194

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Waregem, Stijn Streuvelsstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 82783,79 en Y: 174822,73; X: 83052,97 en Y: 174950,03

Oppervlakte plangebied: 6.748m²

Kadastergegevens: Waregem, afdeling 3, sectie E, percelen 156W en 158K (zie figuur 6)

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 01/02/2021

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	5
1.1. WETTELIJK KADER	5
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.2.1. VRAAGSTELLING	5
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	5
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	6
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	6
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	7
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	7
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	7
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	7
2. BUREAUONDERZOEK	8
2.1. HUIDIGE TOESTAND	8
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	19
2.4.1. WAREGEM	19
2.4.2. PLANGEBIED	20
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	28
2.5.1. STEENTIJD	28
2.5.2. METAALTIDEN	28
2.5.3. ROMEINSE TIJD	28
2.5.4. MIDDELEEUWEN	29
2.5.5. NIEUWE TIJD	29
2.5.6. ONBEPAALE DATERING	29
3. SYNTHESE	31
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	31
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	32
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	33
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	34
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	35
4. SAMENVATTING	38
5. BIBLIOGRAFIE	41

6. BIJLAGES**43**

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Waregem Stijn Streuvelsstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgeen beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd ten eerste afgetoetst of verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede nagegaan welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein heeft een oppervlakte van 6.748m² en bevindt zich ten westen van de Stijn Streuvelsstraat te Waregem. Het plangebied is langgerekt en is noordoost-zuidwest georiënteerd. Het terrein omvat twee kadastrale percelen (Waregem, afdeling 3, sectie E, percelen 156W en 158K) die momenteel begroeid zijn met lage vegetatie. De omgeving wordt gedomineerd door bebouwing (residentieel en bedrijven) en door de aanwezigheid van de Expresweg (N382), op ca. 60m ten oosten van het plangebied.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Beeld vanuit het noordoosten op het braakliggende plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

Het plangebied zal verkaveld worden in zestien bouwloten waartussen een interne, noordoost-zuidwest georiënteerde wegenis, die zal aansluiten op de Stijn Streuvelsstraat, wordt aangelegd. In het noordelijke terreindeel worden tien bouwloten gepland, de zes overige bouwloten bevinden zich in het zuidelijke deel van het plangebied. Aansluitend bij de wegenis worden op verschillende locaties parkeerplaatsen voorzien. Het zuidwestelijke deel van het plangebied zal worden ingericht als groenzone met infiltratievoorziening, dit wordt lot 17.

Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen, het uitgraven van de infiltratievoorziening, aanleg van tuinen en de groenzones. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

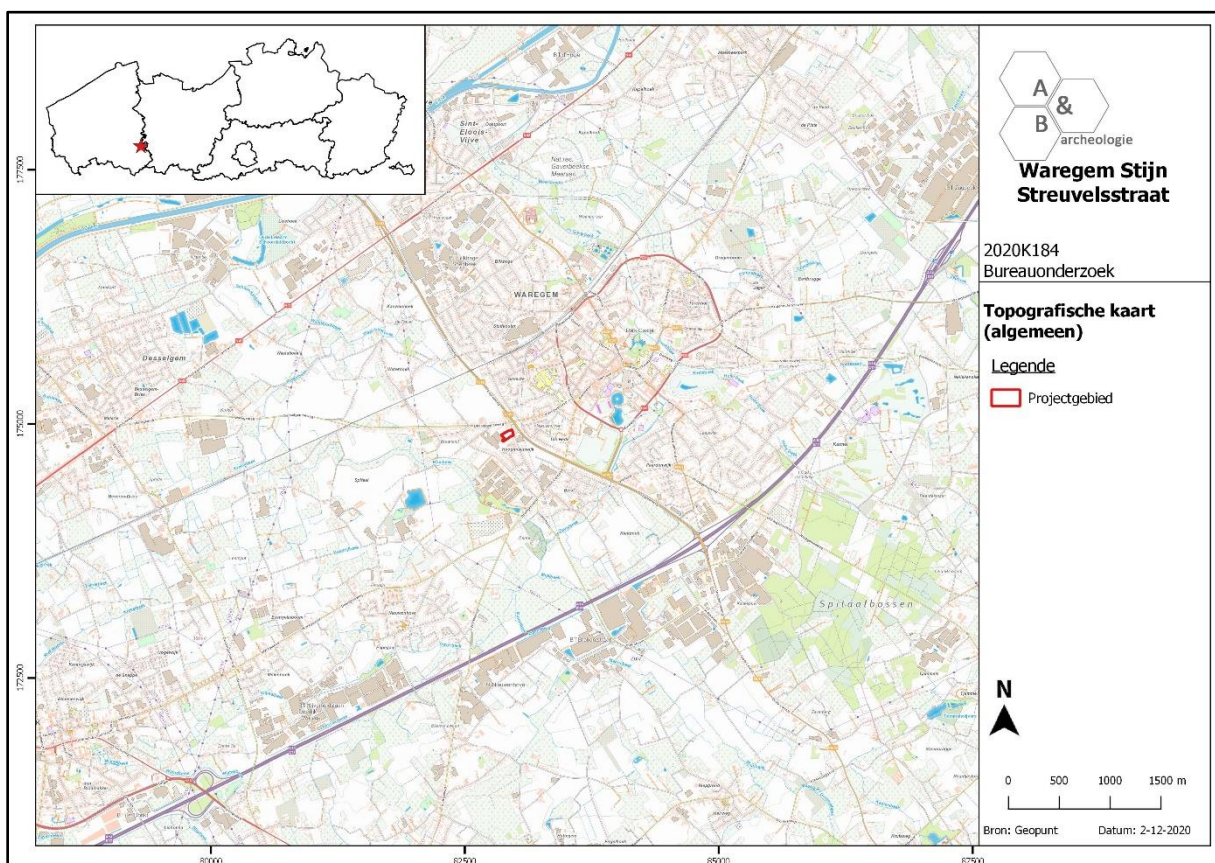
Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

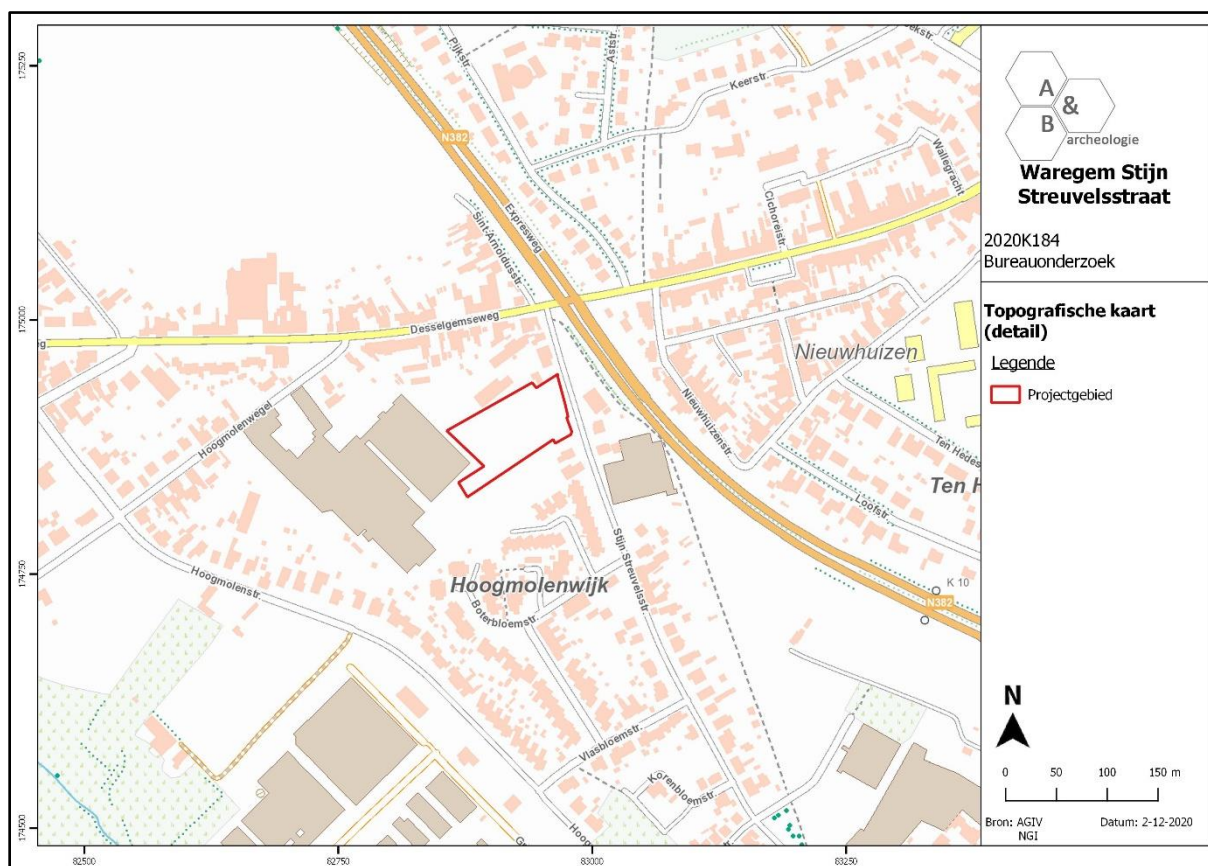
2.3.1. Topografische situering

Waregem is een stad in het zuidoosten van West-Vlaanderen, grenzend aan Oost-Vlaanderen, die bestaat uit verschillende deelgemeenten: Waregem in het oosten, Sint-Eloois-Vijve in het noorden en Desselgem en Beveren-Leie in het westen. De drie deelgemeenten worden in het noordwesten begrensd door de Leie. Het plangebied is gelegen op ca. 1,4km ten zuidwesten van het stadscentrum van Waregem, net ten westen van de Expresweg (N382). Het plangebied sluit in het westen aan op de Stijn Streuvelsstraat en is omgeven door zowel residentiële als bedrijfsgebouwen. Het terrein zelf is onbebouwd en braakliggend. Verder naar het westen zijn landbouwgronden aanwezig, naar het oosten bevindt zich de agglomeratie rond de kern van Waregem.

Op de bodemgebruikskaat van 2001 staat het plangebied ingekleurd als 'akkerbouw' (wit) en 'weiland' (geel), wat niet overeenkomt met het huidige gebruik.

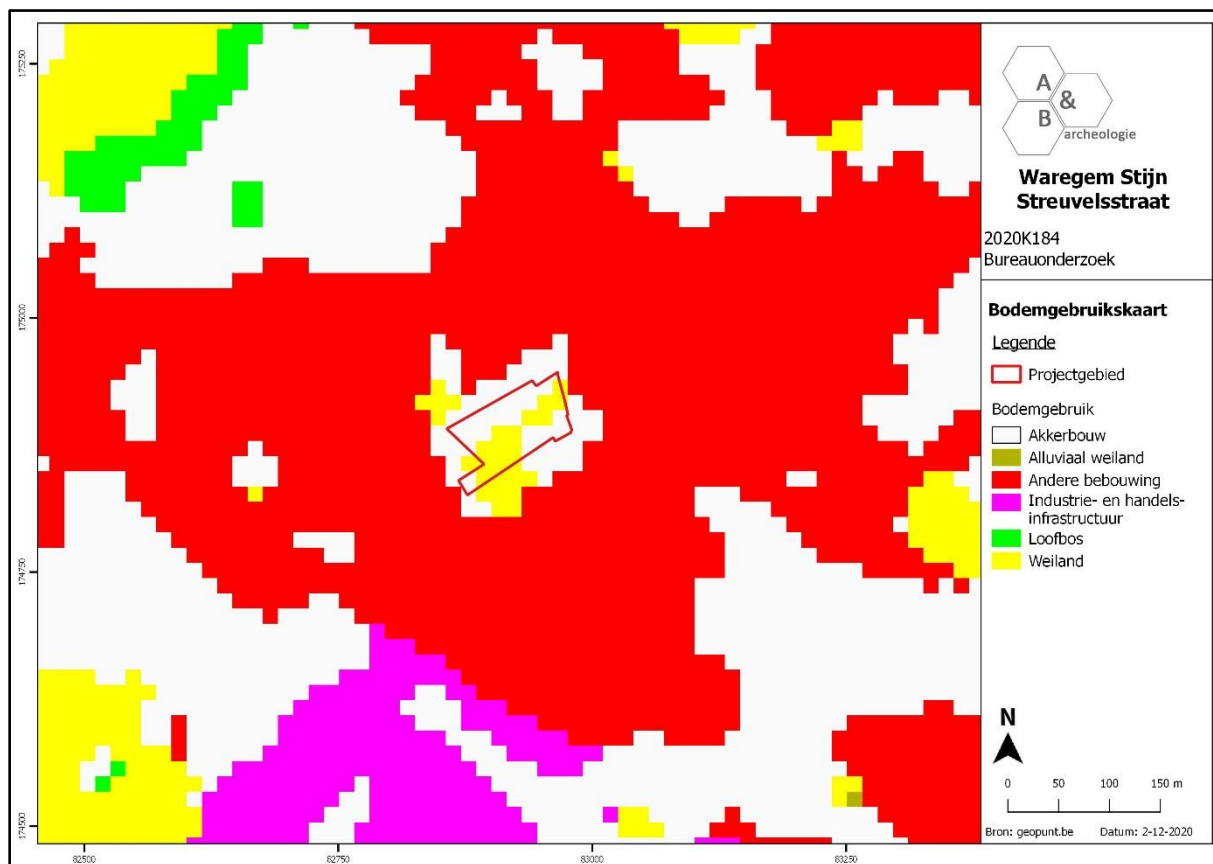
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

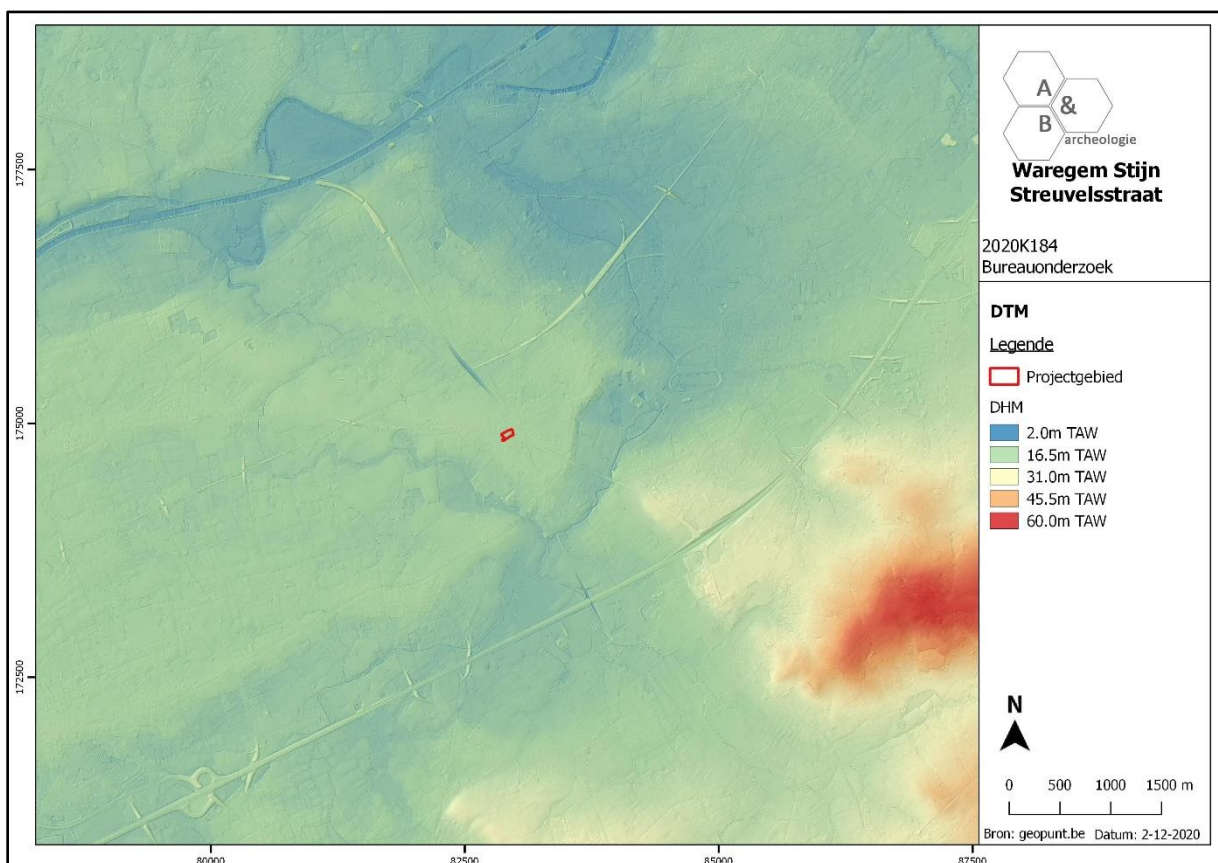

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskarta met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

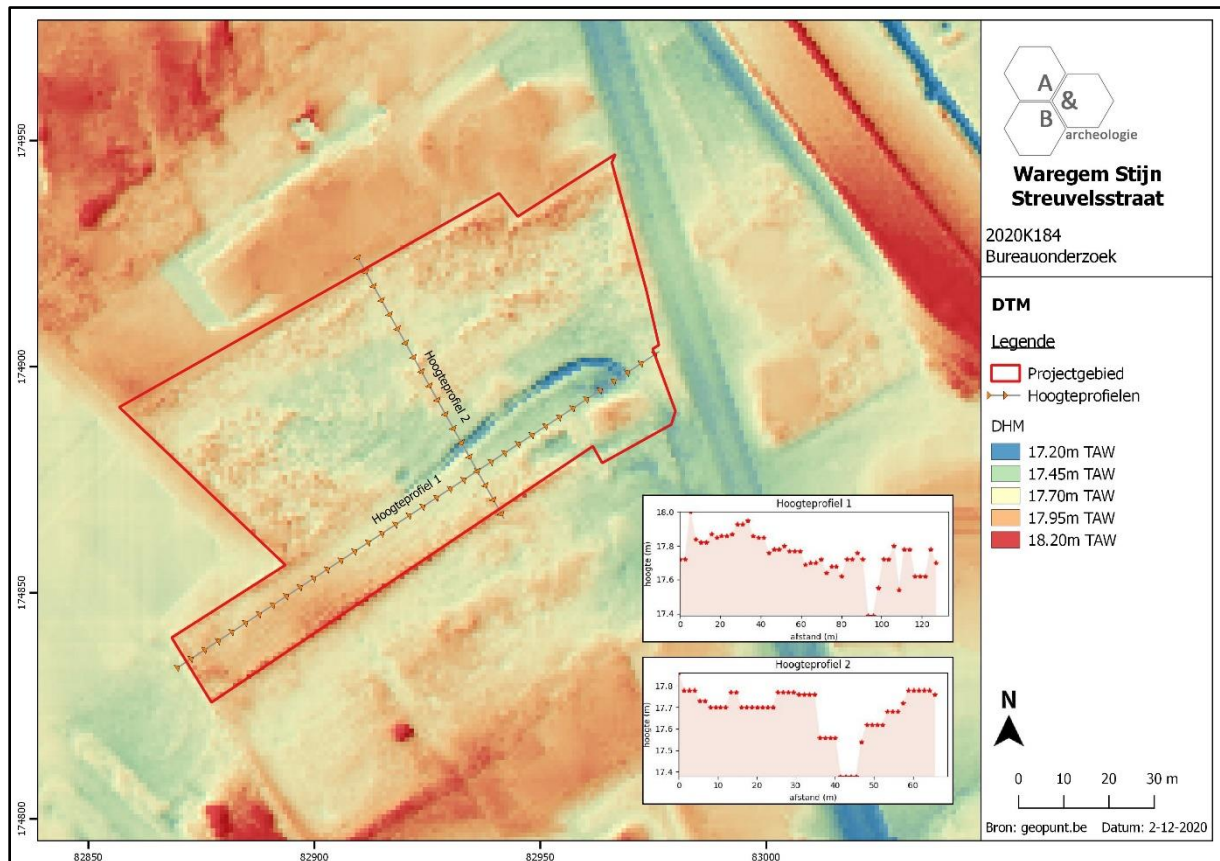
2.3.2. Landschappelijke situering

Waregem bevindt zich in de Zuidelijke Vlaamse Laagvlakte, binnen het Leie-Schelde-Interfluvium ten zuiden van de alluviale Leievallei, die de grens vormt met Wielsbeke en Harelbeke. De fusiegemeente kent een relatief vlak tot zwak golvend reliëf dat wordt ingesneden door enkele beekvalleien. Naar het zuidoosten toe bevindt zich een heuvelrug die zich uitstrekt op het grondgebied van de buurgemeenten Kruishoutem, Wortegem-Petegem en Anzegem. Het plangebied bevindt zich in een ietwat hoger gelegen zone ten noordwesten van de Gaverbeek en ten noordoosten van de Hooibeek. Deze locatie, op de hogere en drogere delen van het landschap uitkijkend over nabije en belangrijke natuurlijke waterlopen zoals de Gaverbeek, kan een gunstige aantrekkingskracht hebben gehad op menselijke aanwezigheid/vestiging in het verleden. Het plangebied zelf vertoont op het digitaal hoogtemodel een geaccidenteerd microreliëf met hoogtes tussen ca. +17,6m TAW en +18,0m TAW, met in het zuiden een smalle verdieping tot ca. +17,40m TAW.

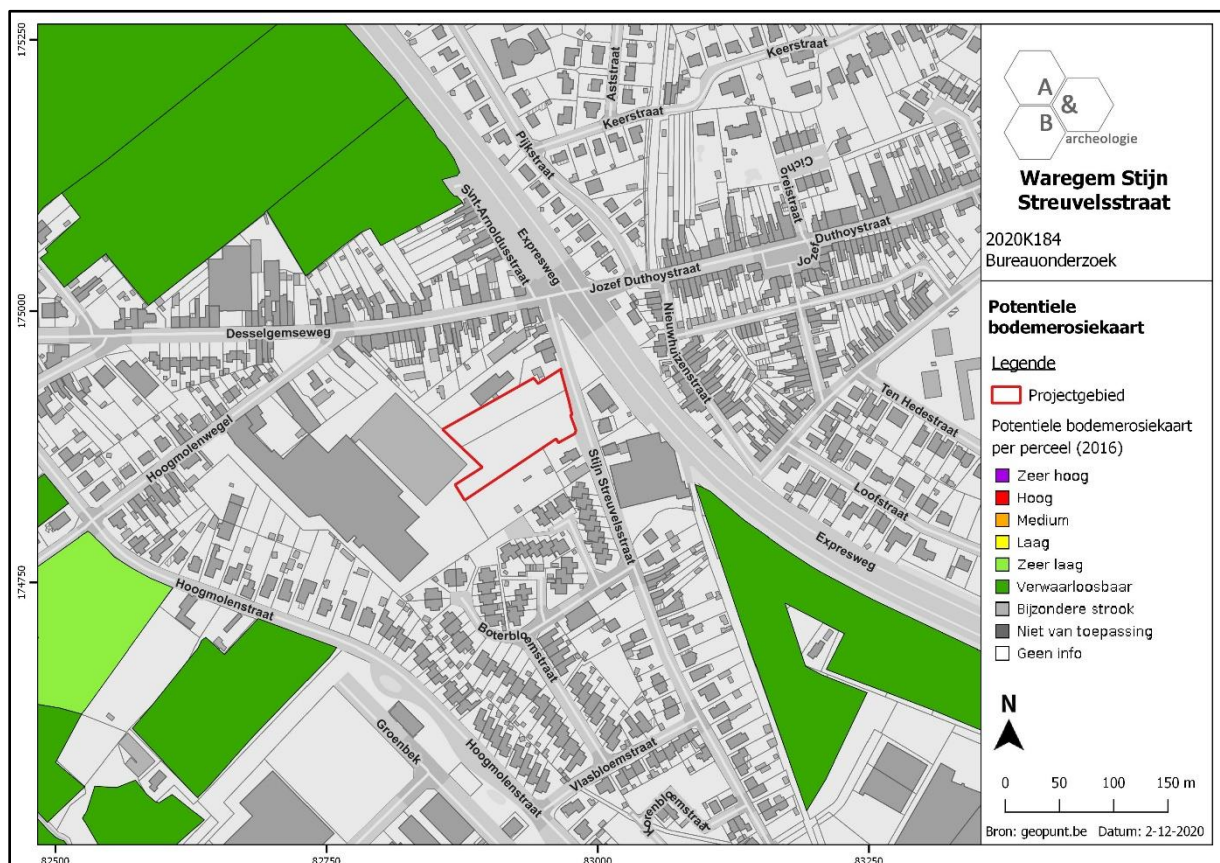
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd. De percelen in de omgeving met gelijkaardige landschappelijke kenmerken worden echter donker- tot lichtgroen ingekleurd, hetgeen een zeer lage tot verwaarloosbare bodemerosie aangeeft. Hetzelfde geldt vermoedelijk ook voor het plangebied.

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

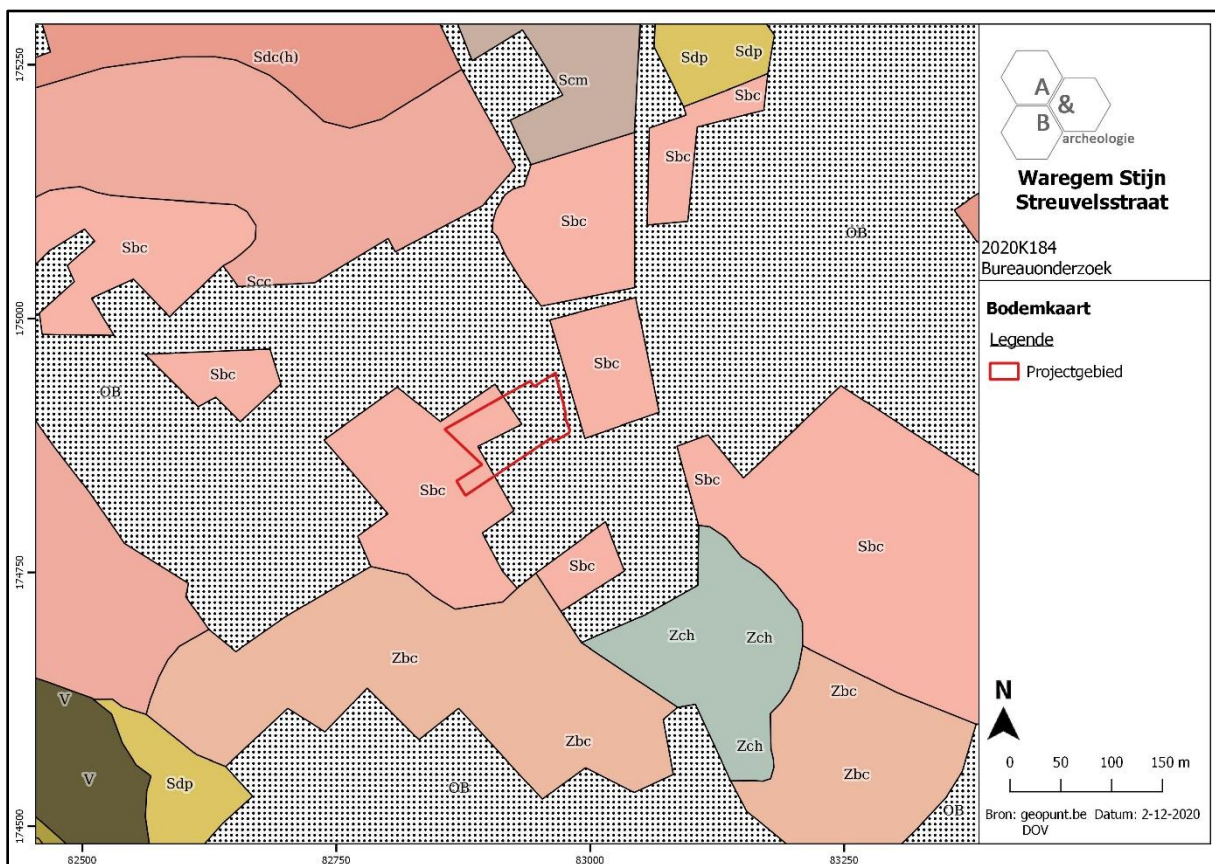
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het oostelijke gedeelte van het plangebied ingekleurd als bebouwde zone (type OB). Dit zijn kunstmatige gronden waarbij het oorspronkelijke bodemprofiel door ingrijpen van de mens is gewijzigd of vernietigd. In het westen wordt daarnaast een droge lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (type Sbc) gekarteerd. De bouwvoor is ca. 25cm dik en heeft een donkergrijsbruine kleur. De textuur B-horizont is gedeeltelijk opgelost en veelal komen ijzerconcreties voor (prepodzol). Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120cm. De bodems zijn te droog in de zomer en gevoelig voor verstuiving.

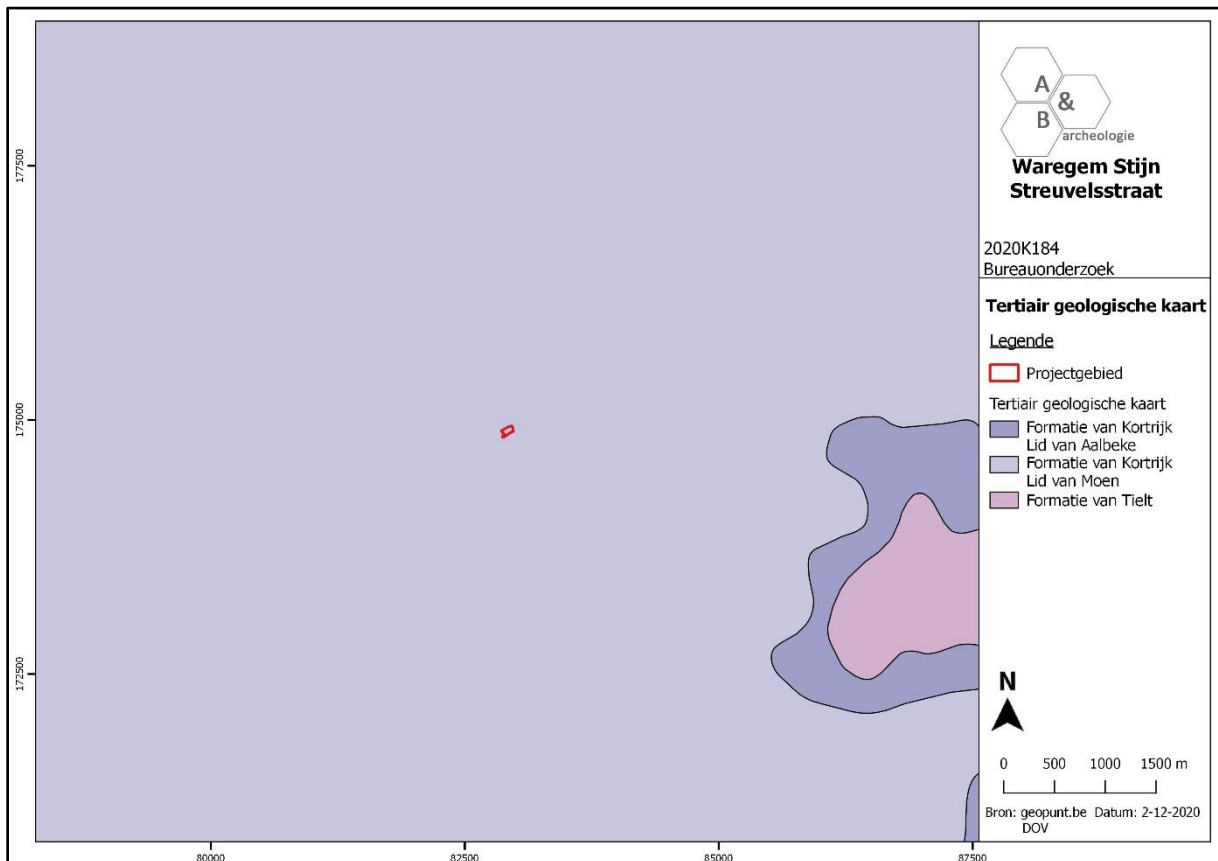
Figuur 11 Uitsnede van de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

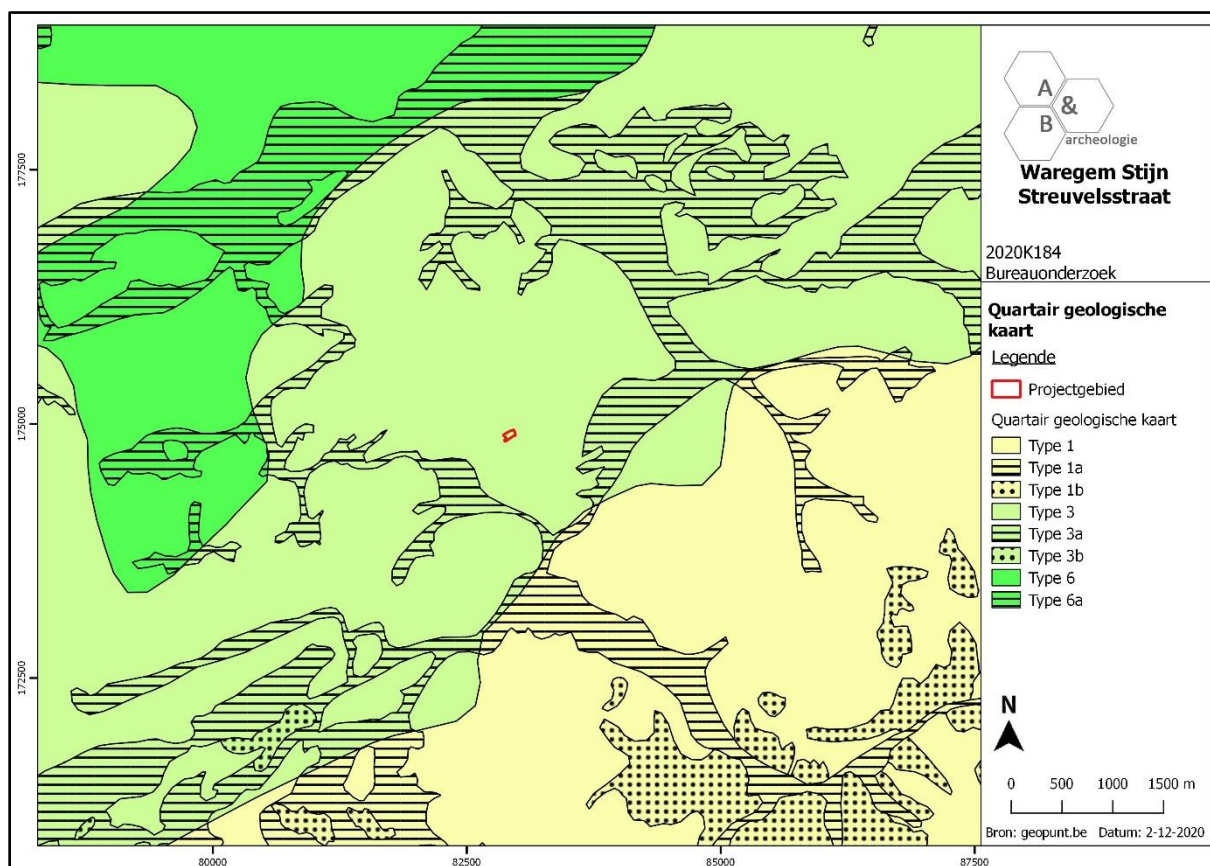
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen. Deze geologische eenheid kenmerkt zich door een grijze klei tot silt, die kleihoudend is en waarbinnen kleilagen kunnen voorkomen. Daarnaast komen ook Nummulites planulatus voor.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3). De Pleistocene sequentie wordt gevormd door eolische afzettingen (zand tot silt) uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holocene (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Onderliggend komen fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw) voor.

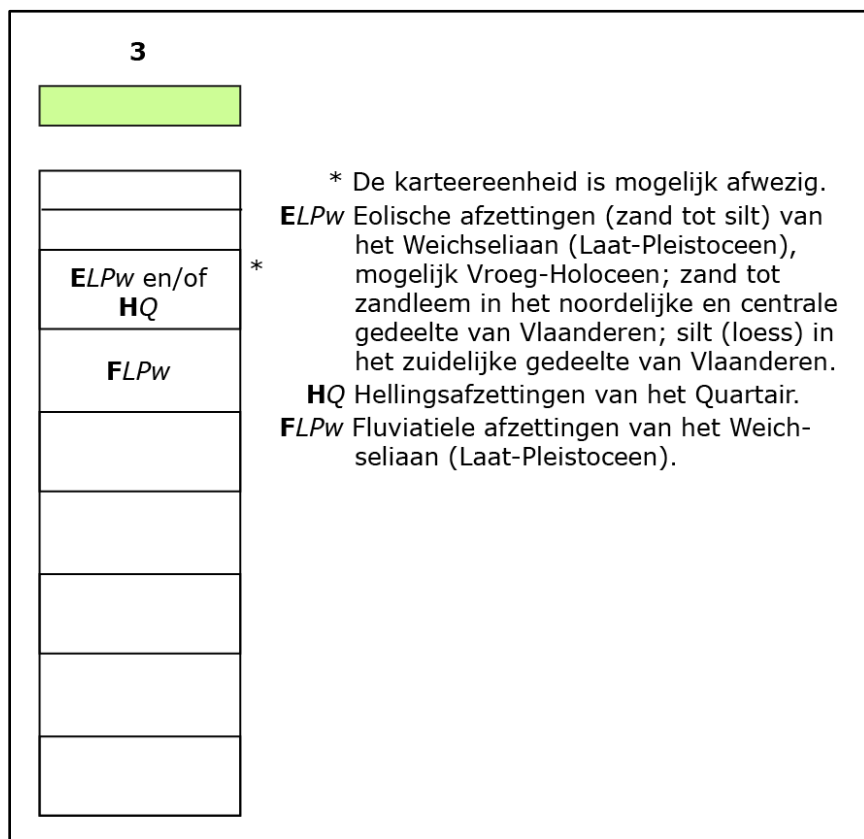
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

2.4.1. Waregem⁶

De stadsnaam 'Waregem' gaat terug op het toponiem Waro-inghaheim', wat 'woonplaats van de clan van Waro' zou betekenen en voor het eerst wordt vermeld in 826. Deze benaming gaat echter vermoedelijk terug tot in de Frankische periode. Ook in de Gallo-Romeinse periode waren reeds verschillende nederzettingen aanwezig binnen het grondgebied. De oudste bewoners van de omgeving vestigden zich vermoedelijk langs de Leieboorden, maar vermoedelijk speelde ook de loop van de Gaverbeek een belangrijke rol. Gebruiksvoorwerpen in silex tonen aan dat de omgeving reeds werd gefrequentieerd vanaf het epi-paleolithicum. Ook uit het mesolithicum zijn artefactenconcentraties gekend. Deze situeren zich voornamelijk op de zandige opduikingen en verhevenheden langs de waterlopen. Uit de metaaltijden en de Romeinse periode zijn reeds een aantal vindplaatsen gekend op het grondgebied van Waregem en de deelgemeenten. De Romeinse vondsten concentreren zich voornamelijk op de hogere oevers van de Leie, die vermoedelijk reeds intensief werd gebruikt als handelsweg, en langs de Gaverbeek.

Vanaf de 5de-6de eeuw ontstaan rond de in cultuur gebrachte akkers grote hofsteden, die op hun beurt uitgroeien tot domeinen en heerlijkheden. Deze bevinden zich op dezelfde kouterruggen als hun Gallo-Romeinse voorgangers. Zo zou het goed 'Te Caysele' (Casteelstraat) een Frankische oorsprong kennen. Het grootste deel van het grondgebied is in de middeleeuwen deel van een omvangrijk woud, het zogenaamde *Forestum Methela*, dat behoort tot het koninklijk jachtgebied. Aan het einde van de 9de eeuw, in de nasleep van de Noormaninvallen, die vermoedelijk ook Waregem troffen, profiteerde Boudewijn II (863-918) van het verzwakte Karolingische rijk om het grondgebied Waregem en het jachtdomein aan te slaan. Rond 950 wordt het woud, samen met de gronden in Desselgem, Beveren en Waregem door graaf Arnulf I de Grote (918-965) geschonken aan de Gentse Sint-Pietersabdij. Waregem zelf bestaat verder voor een groot deel uit overstromingsgebied rond de Vijvebeek, de latere Gaverbeek, en uit tot heide gedegradeerd woud. Daarnaast zijn nog enkele andere bossen aanwezig, zoals het Sauselewoud, dat zich uitstrekt tussen Vichte en Nieuwenhove, en het Feretbos, dat gelegen is langs de Kasselrijbeek, ongeveer in het centrum van Nieuwenhove.

Onder graaf Boudewijn V van Vlaanderen (1035-1067) valt Waregem onder de kasselrij Kortrijk en de roede van Harelbeke. Rond 1200 scheidt de kasselrij Oudenaarde zich af van de kasselrij Kortrijk, waardoor Waregem op de grens van beide komt te liggen.

Tot in de 13de eeuw is een groot aantal gronden in Waregem en Sint-Eloois-Vijve in het bezit van de Gentse Sint-Pietersabdij. Geleidelijk aan geraakt het gebied echter verdeeld onder machtige heren die zichzelf trachtten te verrijken. Zo wordt het centrum van Waregem omringd door het grondgebied van de heren van Dendermonde. Het centrum zelf wordt geschonken aan het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Doornik. Vanaf de 11de-12de eeuw wordt het uitgestrekte Methelawoud in het zuidelijke deel van Waregem ontgonnen ten gevolge van de bevolkingstoename en de daarmee gepaard gaande nood aan landbouwgronden. Op de vrijgekomen gronden ontstaan enkele hofsteden zoals het goed 'Te

⁶ Waregem 2020; Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem (a)*; Agentschap Onroerend Erfgoed, *Waregem (b)*.

Hoger Damme'. Ook het Feretbos verdwijnt gedurende de 11de of 12de eeuw en maakt plaats voor akkers en weilanden. Resten van het Sauselebos vormen tot in de 20ste eeuw een groene long tussen het zuiden van Waregem (Nieuwenhove) en Vichte.

In 1119 wordt de parochie Waregem, waarvan het patronaat in handen is van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Doornik, vermeld. Archeologische opgravingen in 1984 bevestigden dat reeds in deze periode sprake was van een bakstenen kerkgebouwtje. Tijdens de opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk wordt de kerk in 1488 beschadigd en deels heropgebouwd.

Na kerkelijke hervormingen in 1559 gaat Waregem tot 1834 deel uitmaken van het bisdom Gent. Het opkomende protestantisme, de Beeldenstorm en de reactie van de katholieke Spaanse vorsten in de tweede helft van de 16de eeuw leiden tot een algehele ontvolking van de streek. De kerk en talrijke hofsteden worden verwoest en een groot deel van de landbouwgronden blijft onbewerkt achter.

In 1784 bekomt Waregem een octrooi voor het oprichten van een wekelijkse zaterdagmarkt. De linnenhandel en vlasspinnerij neemt hierdoor een hoge vlucht. In de eerste helft van de 19de eeuw zet deze trend zich verder met een toegenomen concentratie aan gespecialiseerde beroepen. Tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw domineert de vlasindustrie nog het economische leven in Waregem.

De stedelijke ontwikkeling is in Waregem van zeer recente datum. Tot ver in de 18de eeuw is Waregem een middeleeuws gehucht dat nauw gebonden is aan de wegeninfrastructuur en lokale topografie. Waregem kent in de middeleeuwen een uitgesproken landelijk karakter, waarbinnen verspreide erven en hoeves of bewoning gegroepeerd in zogenaamde driesgehuchten voorkomen.

2.4.2. Plangebied

Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. Op deze kaart worden reeds verschillende van de omliggende straten aangegeven, zij het dat sommige ervan nog een ietwat anders verloop kennen. Het plangebied zelf is onbebouwd en ook in de ruimere omgeving komen nog maar enkele gebouwen voor. Zo bevinden naar het zuiden toe enkele gebouwen en wordt verder naar het zuiden een molen, de 'Viouck Meule', afgebeeld. Het grootste deel van het omliggende landschap is in gebruik als landbouwgrond. Verspreid komen ook enkele bosgronden voor. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt in de noordoostelijke hoek van het terrein een gebouw aangegeven. Mogelijk valt dit gebouw echter net buiten de grenzen van het plangebied. Ook net ten zuidoosten van het plangebied staan twee gebouwen aangeduid. Het overige deel van het terrein is in gebruik als landbouwgrond. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en kaart van Popp (ca. 1842-1879) tonen eveneens bebouwing langs de oostelijke zijde van het terrein. De projectie op de kaart van Popp dient vermoedelijk ietwat te worden opgeschoven naar het zuiden zodat op beide kaarten drie bouwvolumes, waarvan twee hoofdgebouwen en één bijgebouw, te onderscheiden zijn binnen het plangebied. Op de topografische kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) worden vier volumes weergegeven binnen de grenzen van het terrein. Ook de topografische kaarten van 1862, 1884 en 1910 geven aan dat er minstens drie gebouwen aanwezig waren langs de oostelijke zijde van

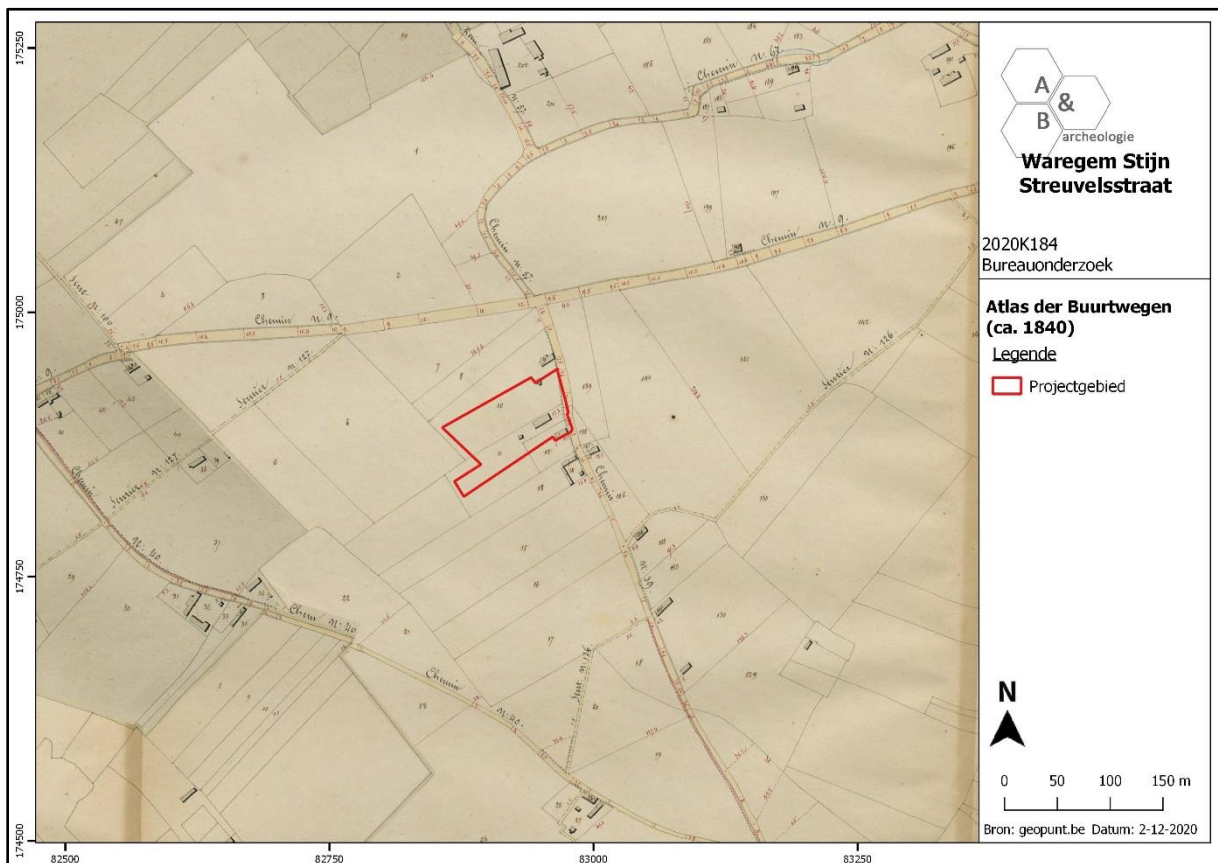
het terrein, aansluitend bij de huidige Stijn Streuvelsstraat. Deze gebouwen lijken, met uitzondering van een bouwvolume in de zuidoostelijke hoek, verdwenen te zijn tegen 1971. In deze periode is het plangebied opnieuw grotendeels in gebruik als landbouwgrond. Het gebouw in de noordwestelijke hoek verdwijnt tegen 2000-2003. In deze periode is het zuidelijke deel van het terrein begroeid met bomen. Tot op heden is het terrein opnieuw onbebouwd en braakliggend met gras en struiken. Afgaande op de historische kaarten en luchtfoto's is ten laatste sinds eerste helft 19de eeuw bebouwing aanwezig geweest in het oostelijke deel van het terrein. De bebouwing werd reeds grotendeels verwijderd in het begin van de 20ste eeuw. Ook het woonhuis in de zuidoostelijke hoek verdwijnt aan het einde van deze eeuw. Deze historische bebouwing heeft mogelijk oudere sporen vergraven. Sindsdien lijken er geen grootschalige bodemingrepen te hebben plaatsgevonden op het plangebied. Ook binnen het westelijke deel lijken geen grootschalige bodemverstoringen te hebben plaatsgevonden.

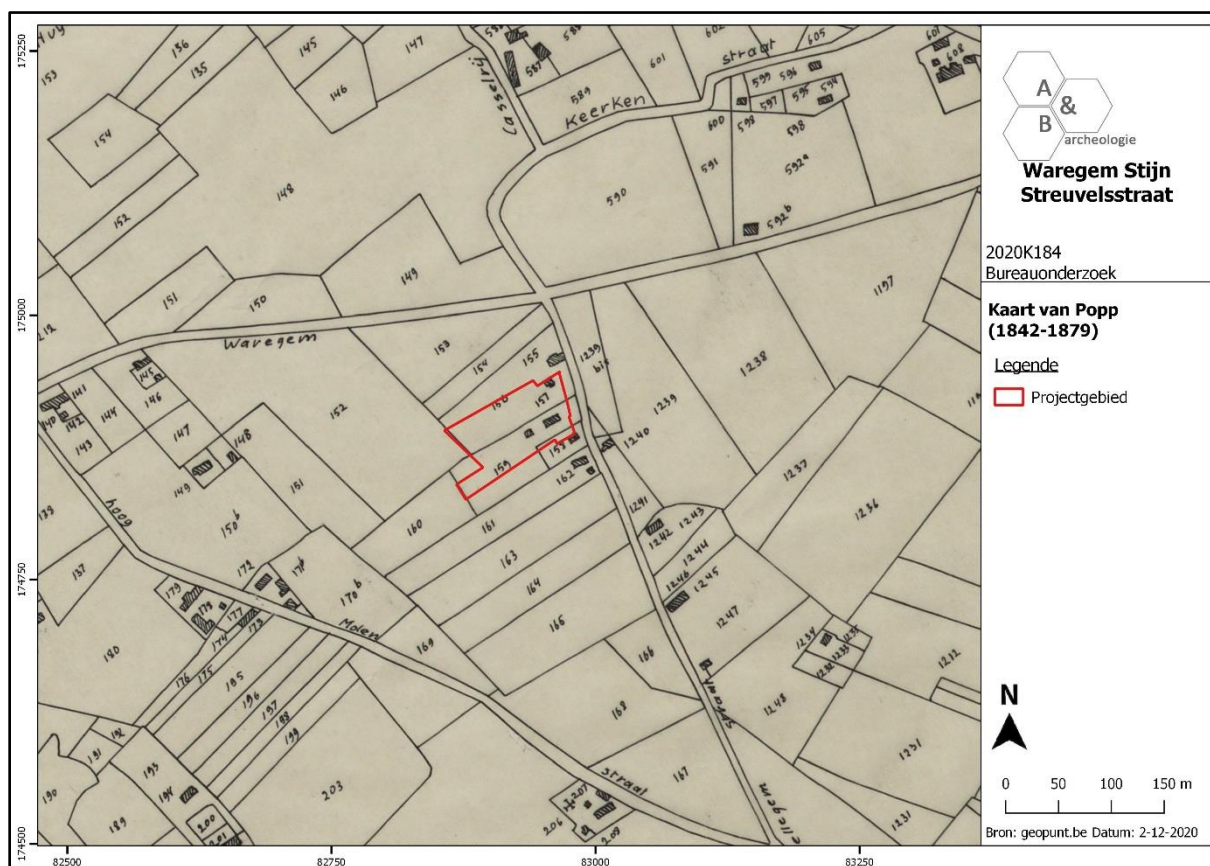
Figuur 15 Benaderende situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

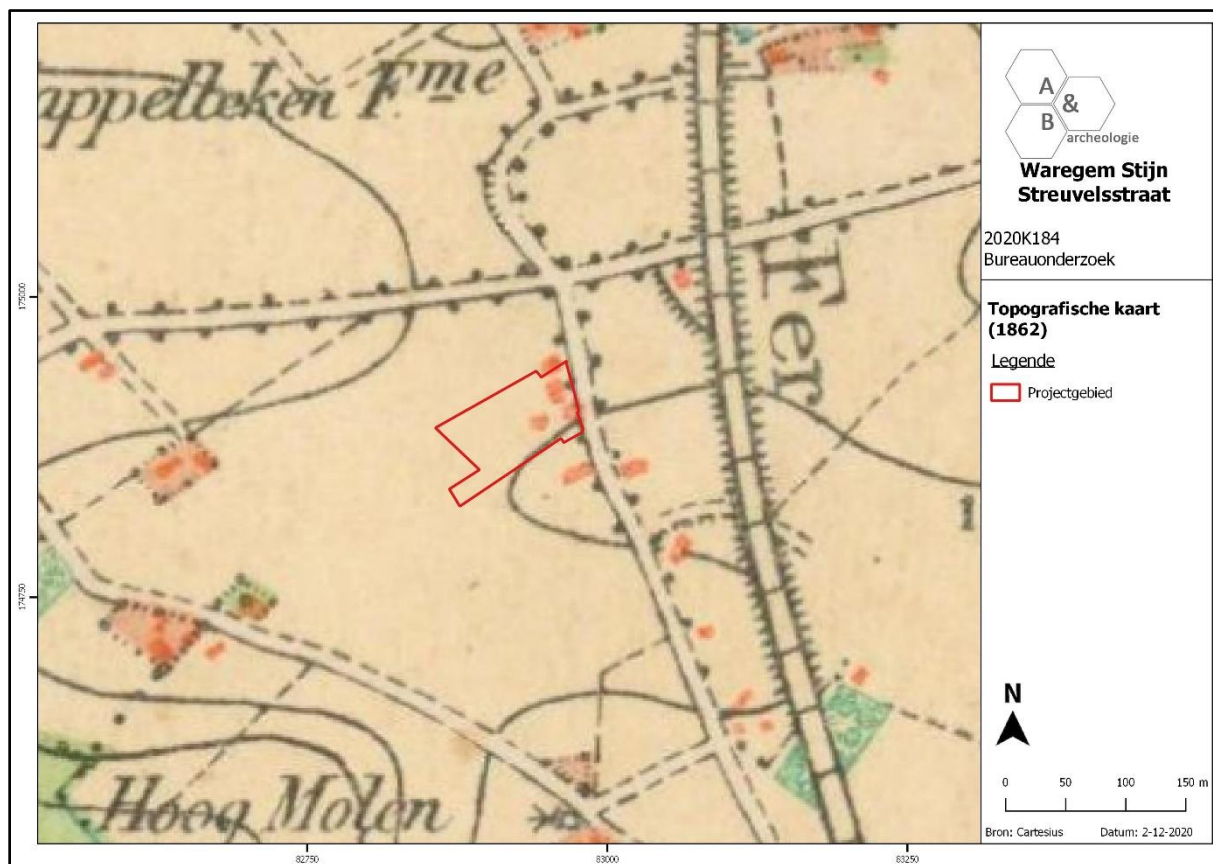
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

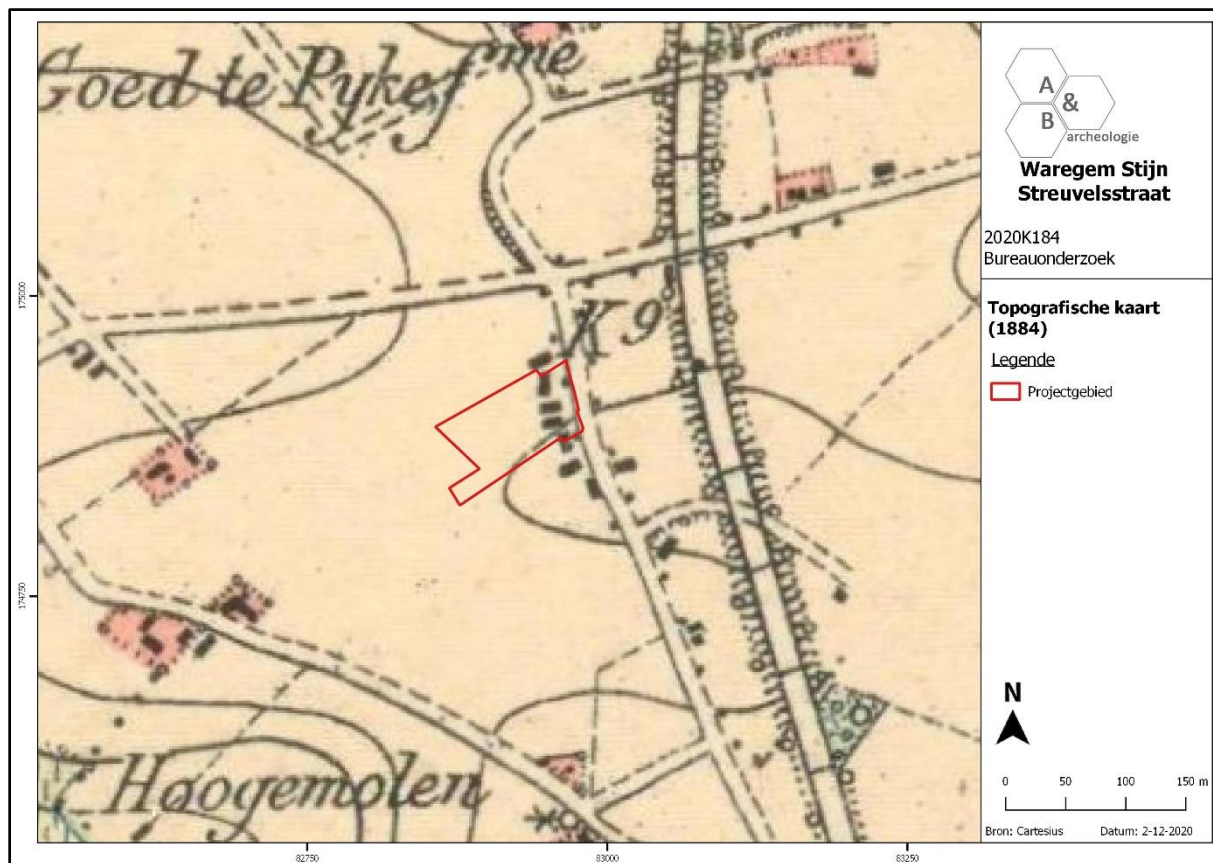
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

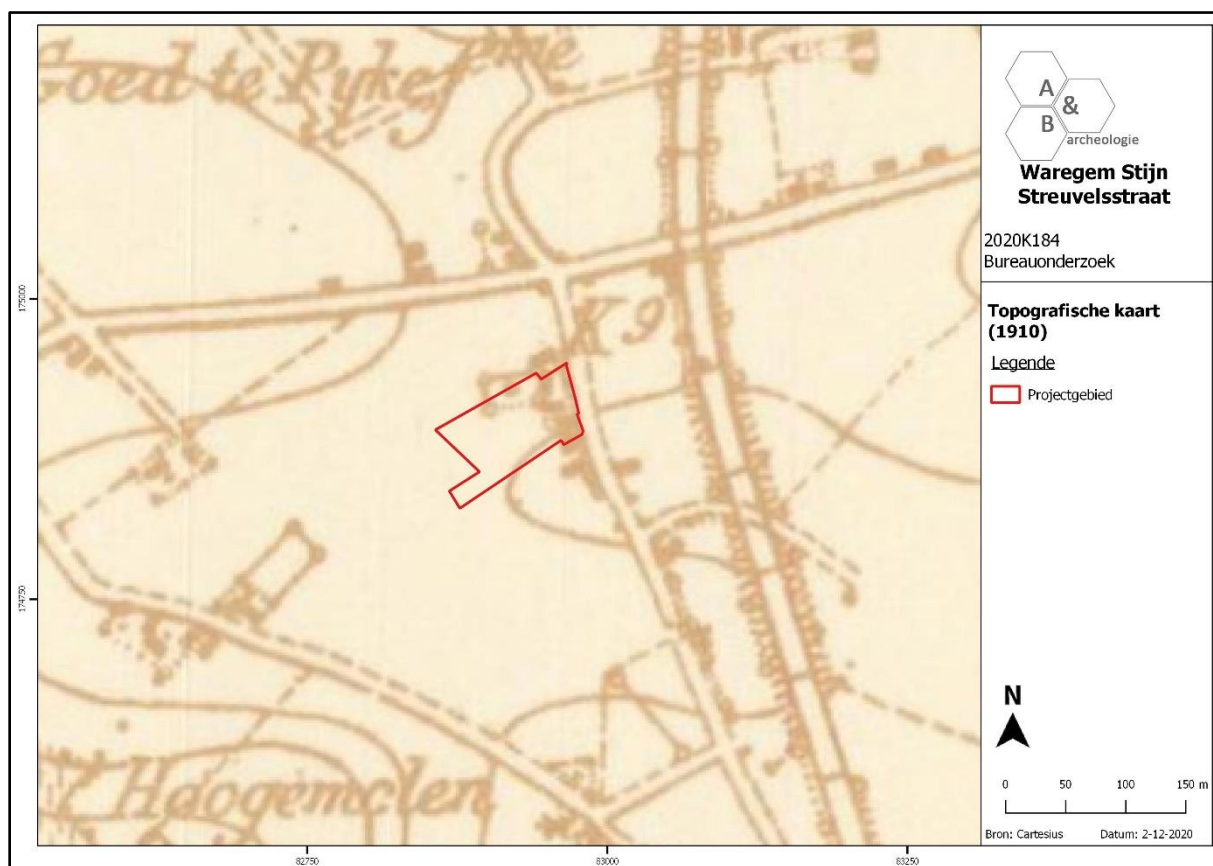
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering⁷

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden enkele archeologische sites aangegeven in de directe omgeving van het plangebied. Gravend onderzoek blijft echter relatief schaars.

2.5.1. Steentijd

Bij de archeologische opgravingen aan de Ten Hedestraat te Waregem (CAI ID 211469)⁸, op ca. 550m ten oosten van het plangebied, werden in 2013 verschillende lithische artefacten aangetroffen in secundaire context. Het gaat om een veertiental chips, acht afslagen, drie microklingen, een kling, een schrabber en een afslag 'outrepassé'. De opgraving bracht daarnaast verschillende spiekers, kuilen, enkele paalkuilclusters en een poel uit de late ijzertijd aan het licht. Twee brandrestengraven konden daarnaast in de Romeinse periode worden gedateerd. Ook werd een volmiddeleeuwse poel en een gracht uit de nieuwe tijd blootgelegd.

Bij veldkartering aan de Kleithoekstraat werden enkele vuurstenen voorwerpen uit de steentijden, alsook enkele aardewerkfragmenten uit de middeleeuwen teruggevonden (CAI ID 221550)⁹. Ook op de percelen ten zuiden werden lithische artefacten uit de steentijden en aardewerk- en pijpfragmenten uit de nieuwe tijd aangetroffen (CAI ID 221551)¹⁰.

2.5.2. Metaaltijden

Op ca. 800m tot 1,4km ten zuidwesten van het plangebied werden via luchtfotografische prospectie verschillende grafheuvels uit de metaaltijden opgemerkt (CAI ID 153113¹¹, 153114¹², 153115¹³, 153116¹⁴, 153117¹⁵, 221383¹⁶).

2.5.3. Romeinse tijd

Ter hoogte van CAI locatie 70244¹⁷ werden reeds enkele onderzoeken uitgevoerd. Op deze locatie kruist de Romeinse weg van Bavay naar de kust immers het waterrijke Gavergebied op de plaats waar de Gavers het nauwst zijn. Opgravingen in 1976 brachten reeds een klein rechthoekig gebouw uit de midden-Romeinse periode aan het licht.

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Inventaris Onroerend Erfgoed*.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Ten Hedestraat*; Beke, Teetaert 2015.

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Kleithoekstraat I*.

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Kleithoekstraat II*.

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 1*.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 2*.

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 3*.

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 4*.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 5*.

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – circulaire structuur 7*.

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *De Barak*.

2.5.4. Middeleeuwen

Op ca. 1,3km ten noordoosten van het plangebied wordt de parochiekerk van Sint-Amandus en Sint Blasius (CAI ID 76518)¹⁸ aangegeven. Het eerste kerkgebouw gaat terug tot de volle middeleeuwen. Bij archeologische opgravingen werden enkele grafkuilen die dateren van voor 1784 aangetroffen. Daarnaast wijst een grijsbruine zandige laag met nederzettingsafval uit de Romeinse periode op de aanwezigheid van een nederzetting op deze locatie gedurende de 1ste tot de 3de eeuw n.C.

De middeleeuwse watermolen Keukeldam (CAI ID 156703)¹⁹ wordt aangeduid op ca. 1,6km ten noordoosten van het terrein.

Op ca. 1,7km ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich het zogenaamde Goed te Blauwpoort (CAI ID 221553)²⁰. Deze historische hoeve, die voorheen gekend was onder de naam Goed ten Bossche, wordt voor het eerst vermeld in 1274.

2.5.5. Nieuwe tijd

Op ca. 1,9km ten zuidwesten wordt de zogenaamde 'Garekapel' van Nieuwenhove (CAI ID 72483)²¹ aangeduid. De kapel, gelegen op de hoek van de huidige Deerlijkseweg en de P. Vanmerhaegestraat, werd opgericht door de Heren van Nieuwenhove. De oorspronkelijke kapel gaat terug tot in de 16de eeuw en werd opgebouwd in houtbouw. Ca. 1630 werd een stenen structuur met altaar gebouwd. Deze werd verwoest tijdens de Franse bezetting in 1798. De latere 'Garekapel' zou zijn toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en werd afgebroken in 1950. Enkel de nissteen waarin het beeld van de patroonheilige prijkt, bleef bewaard.

2.5.6. Onbepaalde datering

Op ca. 250m ten noordwesten van het plangebied wordt een circulaire structuur, opgemerkt via luchtfotografische prospectie (CAI ID 154830)²², aangegeven. Het gaat waarschijnlijk om een grafheuvel, waarvan de datering vooralsnog onbepaald blijft. Ook op ca. 1km ten zuidoosten (CAI ID 154829)²³, op ca. 1,4km ten zuidwesten (CAI ID 154833)²⁴ en op ca. 1,5km ten noordwesten van het plangebied (CAI ID 154832)²⁵, werden grafheuvels opgemerkt. Hoewel de datering wegens het gebrek aan gravend onderzoek onzeker blijft, kan vermoed worden dat deze structuren dateren uit de metaaltijden.

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *De kerk van Sint-Amandus en Sint-Blasius*.

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *molen Keukeldam*.

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Blauwpoorthoeve*.

²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Garekapel Nieuwenhove*.

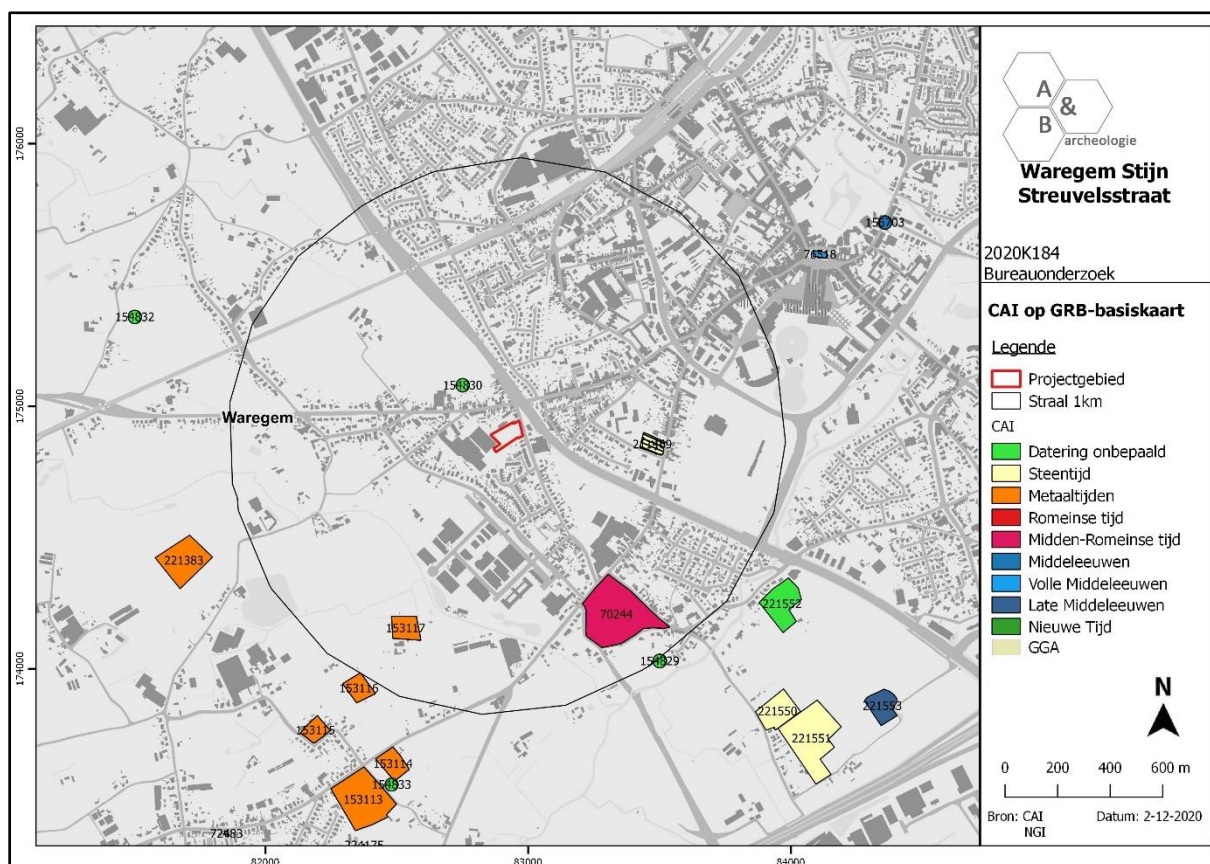
²² Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Goed Te Pijke circulaire structuur 448*.

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *De Bres circulaire structuur 447*.

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Tenhede circulaire structuur 628*.

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waalshoek circulaire structuur 450*.

Via luchtfotografische prospectie werden verder ter hoogte van CAI locatie 221552²⁶ talrijke grondsporen uit verschillende periodes opgemerkt. Gezien ook hier geen gravend onderzoek plaatsvond, blijft de precieze aard en datering van de sporen onbepaald.

Figuur 27 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Bieststraat I*.

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- De stedelijke ontwikkeling is in Waregem van zeer recente datum. Tot ver in de 18de eeuw is Waregem een middeleeuws gehucht dat nauw gebonden is aan de wegeninfrastructuur en lokale topografie. Waregem kent in de middeleeuwen een uitgesproken landelijk karakter, waarbinnen verspreide erven en hoeves of bewoning gegroepeerd in zogenaamde driesgehuchten voorkomen. Het plangebied bevindt zich op ca. 1,4km ten zuidwesten van het stadscentrum van Waregem. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. Op deze kaart worden reeds verschillende van de omliggende straten aangegeven, zij het dat sommige ervan nog een ietwat anders verloop kennen. Het plangebied zelf is onbebouwd en ook in de ruimere omgeving komen nog maar enkele gebouwen voor. Zo bevinden naar het zuiden toe enkele gebouwen en wordt verder naar het zuiden een molen, de 'Viouck Meule' voor. Het grootste deel van het omliggende landschap is in gebruik als landbouwgrond. Verspreid komen ook enkele bosgronden voor. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt in de noordoostelijke hoek van het terrein een gebouw aangegeven. Mogelijk valt dit gebouw echter net buiten de grenzen van het plangebied. Ook net ten zuidoosten van het plangebied staan twee gebouwen aangeduid. Het overige deel van het terrein is in gebruik als landbouwgrond. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en kaart van Popp (ca. 1842-1879) tonen eveneens bebouwing langsheen de oostelijke zijde van het terrein. De projectie op de kaart van Popp dient vermoedelijk ietwat te worden opgeschoven naar het zuiden zodat op beide kaarten drie bouwvolumes, waarvan twee hoofdgebouwen en één bijgebouw, te onderscheiden zijn binnen het plangebied. Op de topografische kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) worden vier volumes weergegeven binnen de grenzen van het terrein. Ook de topografische kaarten van 1862, 1884 en 1910 geven aan dat er minstens drie gebouwen aanwezig waren langs de oostelijke zijde van het terrein, aansluitend bij de huidige Stijn Streuvelsstraat. Deze gebouwen lijken, met uitzondering van een bouwvolume in de zuidoostelijke hoek, verdwenen te zijn tegen 1971. In deze periode is het plangebied opnieuw grotendeels in gebruik als landbouwgrond. Het gebouw in de noordwestelijke hoek verdwijnt tegen 2000-2003. In deze periode is het zuidelijke deel van het terrein begroeid met bomen. Tot op heden is het terrein opnieuw onbebouwd en braakliggend met gras en struiken. De historische bebouwing en de afbraak ervan heeft mogelijk (in beperkte mate) oudere sporen vergraven. Echt grootschalige bodemingrepen lijken echter niet te hebben plaatsgevonden op het plangebied.

- Het plangebied bevindt zich in een ietwat hoger gelegen zone ten noordwesten van de Gaverbeek en ten noordoosten van de Hooibeek. Deze locatie, op de hogere en drogere delen van het landschap uitkijkend over nabije en belangrijke natuurlijke waterlopen zoals de Gaverbeek, kan een gunstige aantrekkingskracht hebben gehad op menselijke aanwezigheid/vestiging in het verleden. Het plangebied zelf vertoont op het digitaal hoogtemodel een geaccidenteerd microreliëf met hoogtes tussen ca. +17,6m TAW en +18,0m TAW, met in het zuiden een smalle verdieping tot ca. +17,40m TAW.

Ter hoogte van het plangebied kan een droge lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (type Sbc) verwacht worden.

- Gravend archeologisch onderzoek is vooralsnog schaars in de directe omgeving van het plangebied. De gekende archeologische waarden zijn grotendeels het resultaat van luchtfotografische prospectiecampagnes, veldkarteringen en historisch onderzoek. Daarnaast werden reeds enkele opgravingen uitgevoerd. Zo werden op ca. 500m ten oosten van het plangebied nederzettingssporen uit de late ijzertijd, twee Romeinse brandrestengraven, een volmiddeleeuwse poel en een gracht uit de nieuwe tijd blootgelegd. Op de site werden eveneens verschillende lithische artefacten aangetroffen in secundaire context. Ter hoogte van CAI locatie 70244 werden reeds enkele onderzoeken uitgevoerd, op deze locatie kruist de Romeinse weg van Bavay naar de kust immers het waterrijke Gavergebied op de plaats waar de Gavers het nauwst zijn. Opgravingen in 1976 brachten reeds een klein rechthoekig gebouw uit de midden-Romeinse periode aan het licht. Op ca. 1,3km ten noordoosten van het plangebied wordt de parochiekerk van Sint-Amandus en Sint Blasius (CAI ID 76518) aangegeven. Het eerste kerkgebouw gaat terug tot de volle middeleeuwen. Bij archeologische opgravingen werden enkele grafkuilen die dateren van voor 1784 aangetroffen. Daarnaast wijst een grijsbruine zandige laag met nederzettingsafval uit de Romeinse periode op de aanwezigheid van een nederzetting op deze locatie gedurende de 1ste tot de 3de eeuw n.C. De gekende archeologische waarden geven aan dat de streek rond Waregem reeds werd gefrequentieerd vanaf de steentijden. Daarnaast zijn grafmonumenten en nederzettingssporen uit de metaaltijden en de Romeinse periode gekend. De kennis over deze (pre-)historische en latere bewoning blijft wegens het schaarse archeologisch onderzoek echter nog veeleer beperkt.

- Uit bovenstaande elementen kan - ondanks het gebrek aan archeologisch onderzoek in de directe omgeving - een eerder hoge archeologische verwachting worden toegekend aan het plangebied. Het terrein kent een uitgesproken landschappelijke ligging, op een hogere en drogere locatie die uitsteekt boven omliggende beekvalleien, waaronder die van de Gaverbeek, een van oudsher belangrijke natuurlijke waterloop. Dergelijke locaties zijn sinds vanouds aantrekkelijk voor menselijke aanwezigheid, daarvan getuigen de archeologische indicatoren uit diverse periodes die in de ruime omgeving reeds aan het licht kwamen. Er hebben geen gekende grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein, de kans bestaat dus dat archeologische sites uit diverse archeologische periodes bewaard zijn. Op het plangebied kunnen zowel in situ bewaarde steentijd artefactensites als sites met grondsporen aanwezig zijn.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het plangebied zal verkaveld worden in zestien bouwloten waartussen een interne, noordoost-zuidwest georiënteerde wegenis, die zal aansluiten op de Stijn Streuvelsstraat, wordt aangelegd. In het noordelijke terreindeel worden tien bouwloten gepland, de zes overige bouwloten bevinden zich in het zuidelijke deel van het plangebied. Aansluitend bij de wegenis worden op verschillende locaties parkeerplaatsen voorzien. Het zuidwestelijke deel van het plangebied zal worden ingericht als groenzone met infiltratievoorziening, dit wordt lot 17. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van

woningen, het uitgraven van de infiltratievoorziening, aanleg van tuinen en de groenzones. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarvan het archeologisch belang reeds is aangetoond, maar er nog maar weinig concrete informatie voorhanden is. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode noodzakelijk om uit te voeren. De ligging van het plangebied, op een hoger deel in het landschap, in de directe nabijheid van de Gaverbeek, zou interessant kunnen zijn geweest voor de mens in het verleden. Naast een controle van het potentieel van *in situ* bewaarde steentijdsites, bieden de landschappelijke boringen de mogelijkheid de precieze bodemopbouw na te gaan ter hoogte van het plangebied en kan de verstoringsgraad worden bepaald.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De top laag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na het uitvoeren van de landschappelijke boringen (en na een eventueel archeologisch booronderzoek en/of steentijd proefputtenonderzoek). Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De stedelijke ontwikkeling is in Waregem van zeer recente datum. Tot ver in de 18de eeuw is Waregem een middeleeuws gehucht dat nauw gebonden is aan de wegeninfrastructuur en lokale topografie. Waregem kent in de middeleeuwen een uitgesproken landelijk karakter, waarbinnen verspreide erven en hoeves of bewoning gegroepeerd in zogenaamde driesgehuchten voorkomen. Het plangebied bevindt zich op ca. 1,4km ten zuidwesten van het stadscentrum van Waregem. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. Op deze kaart worden reeds verschillende van de omliggende straten aangegeven, zij het dat sommige ervan nog een ietwat anders verloop kennen. Het plangebied zelf is onbebouwd en ook in de ruimere omgeving komen nog maar enkele gebouwen voor. Zo bevinden naar het zuiden toe enkele gebouwen en wordt verder naar het zuiden een molen, de 'Viouck Meule' voor. Het grootste deel van het omliggende landschap is in gebruik als landbouwgrond. Verspreid komen ook enkele bosgronden voor. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt in de noordoostelijke hoek van het terrein een gebouw aangegeven. Mogelijk valt dit gebouw echter net buiten de grenzen van het plangebied. Ook net ten zuidoosten van het plangebied staan twee gebouwen aangeduid. Het overige deel van het terrein is in gebruik als landbouwgrond. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en kaart van Popp (ca. 1842-1879) tonen eveneens bebouwing langs de oostelijke zijde van het terrein. De projectie op de kaart van Popp dient vermoedelijk ietwat te worden opgeschoven naar het zuiden zodat op beide kaarten drie bouwvolumes, waarvan twee hoofdgebouwen en één bijgebouw, te onderscheiden zijn binnen het plangebied. Op de topografische kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) worden vier volumes weergegeven binnen de grenzen van het terrein. Ook de topografische kaarten van 1862, 1884 en 1910 geven aan dat er minstens drie gebouwen aanwezig waren langs de oostelijke zijde van het terrein, aansluitend bij de huidige Stijn Streuvelsstraat. Deze gebouwen lijken, met uitzondering van een bouwvolume in de zuidoostelijke hoek, verdwenen te zijn tegen 1971. In deze periode is het plangebied opnieuw grotendeels in gebruik als landbouwgrond. Het gebouw in de noordwestelijke hoek verdwijnt tegen 2000-2003. In deze periode is het zuidelijke deel van het terrein begroeid met bomen. Tot op heden is het terrein opnieuw onbebouwd en braakliggend met gras en struiken. De historische bebouwing en de afbraak ervan heeft mogelijk (in beperkte mate) oudere sporen vergraven. Echt grootschalige bodemingrepen lijken echter niet te hebben plaatsgevonden op het plangebied.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Zie hierboven.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Deze vraag kan op basis van enkel het bureauonderzoek niet beantwoord worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het plangebied zal verkaveld worden in zestien bouwloten waartussen een interne, noordoost-zuidwest georiënteerde wegnis, die zal aansluiten op de Stijn Streuvelsstraat, wordt aangelegd. In het noordelijke terreindeel worden tien bouwloten gepland, de zes overige bouwloten bevinden zich in het zuidelijke deel van het plangebied. Aansluitend bij de wegnis worden op verschillende locaties parkeerplaatsen voorzien. Het zuidwestelijke deel van het plangebied zal worden ingericht als groenzone met infiltratievoorziening, dit wordt lot 17. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor aanleg van de wegnis, nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen, het uitgraven van de infiltratievoorziening, aanleg van tuinen en de groenzones. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet met 100% zekerheid vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site met grondsporen is echter niet onbestaande.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren, waarbij verspreid over het terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van

parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel voor sites met grondsporen in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Waregem Stijn Streuvelsstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein heeft een oppervlakte van 6.748m² en bevindt zich ten westen van de Stijn Streuvelsstraat te Waregem. Het plangebied is langgerekt en is noordoost-zuidwest georiënteerd. Het terrein omvat twee kadastrale percelen (Waregem, afdeling 3, sectie E, percelen 156W en 158K) die momenteel begroeid zijn met lage vegetatie. De omgeving wordt gedomineerd door bebouwing (residentieel en bedrijven) en door de aanwezigheid van de Expresweg (N382), op ca. 60m ten oosten van het plangebied.

De stedelijke ontwikkeling is in Waregem van zeer recente datum. Tot ver in de 18de eeuw is Waregem een middeleeuws gehucht dat nauw gebonden is aan de wegeninfrastructuur en lokale topografie. Waregem kent in de middeleeuwen een uitgesproken landelijk karakter, waarbinnen verspreide erven en hoeves of bewoning gegroepeerd in zogenaamde driesgehuchten voorkomen. Het plangebied bevindt zich op ca. 1,4km ten zuidwesten van het stadscentrum van Waregem. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. Op deze kaart worden reeds verschillende van de omliggende straten aangegeven, zij het dat sommige ervan nog een ietwat anders verloop kennen. Het plangebied zelf is onbebouwd en ook in de ruimere omgeving komen nog maar enkele gebouwen voor. Zo bevinden naar het zuiden toe enkele gebouwen en wordt verder naar het zuiden een molen, de 'Viouck Meule' voor. Het grootste deel van het omliggende landschap is in gebruik als landbouwgrond. Verspreid komen ook enkele bosgronden voor. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt in de noordoostelijke hoek van het terrein een gebouw aangegeven. Mogelijk valt dit gebouw echter net buiten de grenzen van het plangebied. Ook net ten zuidoosten van het plangebied staan twee gebouwen aangeduid. Het overige deel van het terrein is in gebruik als landbouwgrond. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en kaart van Popp (ca. 1842-1879) tonen eveneens bebouwing langsheen de oostelijke zijde van het terrein. De projectie op de kaart van Popp dient vermoedelijk ietwat te worden opgeschoven naar het zuiden zodat op beide kaarten drie bouwvolumes, waarvan twee hoofdgebouwen en één bijgebouw, te onderscheiden zijn binnen het plangebied. Op de topografische kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) worden vier volumes weergegeven binnen de grenzen van het terrein. Ook de topografische kaarten van 1862, 1884 en 1910 geven aan dat er minstens drie gebouwen aanwezig waren langs de oostelijke zijde van het terrein, aansluitend bij de huidige Stijn Streuvelsstraat. Deze gebouwen lijken, met uitzondering van een bouwvolume in de zuidoostelijke hoek, verdwenen te zijn tegen 1971. In deze periode is het plangebied opnieuw grotendeels in gebruik als landbouwgrond. Het gebouw in de noordwestelijke hoek verdwijnt tegen 2000-2003. In deze periode is het zuidelijke deel van het terrein begroeid met bomen. Tot op heden is het terrein opnieuw onbebouwd en braakliggend met gras en struiken. De historische bebouwing en de afbraak ervan heeft mogelijk (in beperkte mate) oudere sporen

vergraven. Echt grootschalige bodemingrepen lijken echter niet te hebben plaatsgevonden op het plangebied.

Het plangebied bevindt zich in een ietwat hoger gelegen zone ten noordwesten van de Gaverbeek en ten noordoosten van de Hooibeek. Deze locatie, op de hogere en drogere delen van het landschap uitkijkend over nabije en belangrijke natuurlijke waterlopen zoals de Gaverbeek, kan een gunstige aantrekkingskracht hebben gehad op menselijke aanwezigheid/vestiging in het verleden. Het plangebied zelf vertoont op het digitaal hoogtemodel een geaccidenteerd microreliëf met hoogtes tussen ca. +17,6m TAW en +18,0m TAW, met in het zuiden een smalle verdieping tot ca. +17,40m TAW. Ter hoogte van het plangebied kan een droge lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (type Sbc) verwacht worden.

Gravend archeologisch onderzoek is vooralsnog schaars in de directe omgeving van het plangebied. De gekende archeologische waarden zijn grotendeels het resultaat van luchtfotografische prospectiecampaagnes, veldkarteringen en historisch onderzoek. Daarnaast werden reeds enkele opgravingen uitgevoerd. Zo werden op ca. 500m ten oosten van het plangebied nederzettingssporen uit de late ijzertijd, twee Romeinse brandrestengraven, een volmiddeleeuwse poel en een gracht uit de nieuwe tijd blootgelegd. Op de site werden eveneens verschillende lithische artefacten aangetroffen in secundaire context. Ter hoogte van CAI locatie 70244 werden reeds enkele onderzoeken uitgevoerd, op deze locatie kruist de Romeinse weg van Bavay naar de kust immers het waterrijke Gavergebied op de plaats waar de Gavers het nauwst zijn. Opgravingen in 1976 brachten reeds een klein rechthoekig gebouw uit de midden-Romeinse periode aan het licht. Op ca. 1,3km ten noordoosten van het plangebied wordt de parochiekerk van Sint-Amandus en Sint Blasius (CAI ID 76518) aangegeven. Het eerste kerkgebouw gaat terug tot de volle middeleeuwen. Bij archeologische opgravingen werden enkele grafkuilen die dateren van voor 1784 aangetroffen. Daarnaast wijst een grijsbruine zandige laag met nederzettingssafval uit de Romeinse periode op de aanwezigheid van een nederzetting op deze locatie gedurende de 1ste tot de 3de eeuw n.C. De gekende archeologische waarden geven aan dat de streek rond Waregem reeds werd gefrequenteerd vanaf de steentijden. Daarnaast zijn grafmonumenten en nederzettingssporen uit de metaaltijden en de Romeinse periode gekend. De kennis over deze (pre-)historische en latere bewoning blijft wegens het schaarse archeologisch onderzoek echter nog veeleer beperkt.

Uit bovenstaande elementen kan - ondanks het gebrek aan archeologisch onderzoek in de directe omgeving - een eerder hoge archeologische verwachting worden toegekend aan het plangebied. Het terrein kent een uitgesproken landschappelijke ligging, op een hogere en drogere locatie die uitsteekt boven omliggende beekvalleien, waaronder die van de Gaverbeek, een van oudsher belangrijke natuurlijke waterloop. Dergelijke locaties zijn sinds vanouds aantrekkelijk voor menselijke aanwezigheid, daarvan getuigen de archeologische indicatoren uit diverse periodes die in de ruime omgeving reeds aan het licht kwamen. Er hebben geen gekende grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein, de kans bestaat dus dat archeologische sites uit diverse archeologische periodes bewaard zijn. Op het plangebied kunnen zowel in situ bewaarde steentijd artefactensites als sites met grondsporen aanwezig zijn.

Het plangebied zal verkaveld worden in zestien bouwloten waartussen een interne, noordoost-zuidwest georiënteerde wegenis, die zal aansluiten op de Stijn Streuvelsstraat, wordt aangelegd. In het noordelijke terreindeel worden tien bouwloten gepland, de zes overige bouwloten bevinden zich in

het zuidelijke deel van het plangebied. Aansluitend bij de wegnis worden op verschillende locaties parkeerplaatsen voorzien. Het zuidwestelijke deel van het plangebied zal worden ingericht als groenzone met infiltratievoorziening, dit wordt lot 17. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor aanleg van de wegnis, nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen, het uitgraven van de infiltratievoorziening, aanleg van tuinen en de groenzones. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarvan het archeologisch belang reeds is aangetoond, maar er nog maar weinig concrete informatie voorhanden is. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Bieststraat I*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221552>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Blauwpoorthoeve*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221553> en <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/207175>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *De Barak*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/70244>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *de Kerk van Sint-Amandus en Sint-Blasius*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/76518>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Garekapel Nieuwenhove*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/72483>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Goed Te Pijke circulaire structuur 448*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/211469>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Goed Te Pijke circulaire structuur 448*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/154830>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Kleithoekstraat I*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221550>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Kleithoekstraat II*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221551>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *molen Keukeldam*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/156703>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Ten Hedestraat*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/211469>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Tenhede circulaire structuur 628*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/154833>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waalshoek circulaire structuur 450*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/154832>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – circulaire structuur 7*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221383>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 4*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/153116>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 3*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/153115>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 2*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/153114>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 5*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/153117>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020, *Waregem – cirkelvormige structuur 1*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/153113>.

- Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020. *Waregem (a)*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13382>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020. *Waregem (b)*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/15690>.
- Beke F., Teetaert D., (eds.), 2015. Archeologisch onderzoek Waregem, Ten Hedestraat. Een nederzetting uit de ijzertijd en crematiegraven uit de Romeinse periode, *Ruben Willaert Rapport 78*, Sijsele: Ruben Willaert nv.
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://www.google.com/maps>
- Waregem, 2020. *Geschiedenis van Waregem*, geraadpleegd op 2 december 2020 op <https://www.waregem.be/geschiedenis-van-waregem>.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 2 Beeld vanuit het noordoosten op het braakliggende plangebied (bron: https://www.google.com/maps).	9
Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	12
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... ..	13
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	14
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	15
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	15
Figuur 11 Uitsnede van de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).	16
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 15 Benaderende situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).	21
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	25
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	26
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	26
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).	27
Figuur 27 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	30